

З. В. Партико

ЛОГІКА

**(ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ПРИКЛАДНЕ
ЗАСТОСУВАННЯ В МАС-МЕДІА)**

Підручник

Київ
Видавництво Ліра-К
2018

УДК 160:002] (07)
П18

Рекомендовано до друку
Вищим навчальним закладом „Інститут реклами”, МАУП (м. Київ)
як підручник для студентів спеціальності „Журналістика”
(протокол № 5 від 24 травня 2018 р.)

Рецензенти:

доктор філософських наук, професор *С. М. Повторева*
(Національний університет „Львівська політехніка”);
доктор філософських наук, професор *Ю. О. Мелков*
(Міжрегіональна академія управління персоналом);
кандидат філософських наук, доцент *Т. В. Нич*
(Міжрегіональна академія управління персоналом)

Партико, З. В.

П18 Логіка (теоретичні основи та прикладне застосування в мас-медіа) :
підручник / З. В. Партико. — Київ : Видавництво Ліра-К, 2018.—
332 с., табл. 19, рис. 35, додатків 7.

ISBN 978-617-7605-72-9

З позиції гуманітарної освіти описано історичні, теоретичні й методологічні засади традиційної, багатозначних і модальних логік щодо форм мислення (одиниць логіки — понять, висловів, виводів). Детально висвітлено питання доказової та недоказової аргументації. Описано застосування аргументації в суперечках (еристика). Наведено й охарактеризовано типові логічні помилки.

Для студентів-журналістів, а також, більш широко, — для студентів-гуманітаріїв усіх спеціальностей (крім правничих).

УДК 160:002] (07)

ISBN 978-617-7605-72-9

© З. В. Партико, 2018

© Видавництво Ліра-К, 2018

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

Передмова	9
1. Вступ	17
2. Логіка як наука	25
3. Історія логіки	42
4. Логічні можливі світи	63
5. Теоретичні засади традиційної двозначної логіки	81
6. Поняття	103
7. Вислови	122
8. Виводи	144
9. Теоретичні засади багатозначних і модальних логік	177
10 Аргументація	207
11. Еристика	249
12. Логічні помилки	266
Післямова	286
Додатки	289
Глосарій	311
Література	330

ПОВНИЙ ЗМІСТ

Передмова	9
1. Вступ	17
2. Логіка як наука.....	25
2.1. Об'єкт логіки.....	25
2.2. Предмет логіки.....	28
2.3. Мета логіки.....	30
2.4. Методи логіки	30
2.5. Визначення та функції логіки.....	32
2.6. Складові логіки	33
2.7. Логіка в системі наук.....	34
2.8. Специфіка застосування логіки в мас-медіа	38
3. Історія виникнення й розвитку логіки	42
3.1. Виникнення логіки	42
3.2. Індійська логіка.....	43
3.3. Китайська логіка	44
3.4. Антична логіка	46
3.5. Схоластична логіка.....	52
3.6. Ренесансна логіка та логіка Нового часу	53
3.7. Математична логіка.....	57
3.8. Багатозначні логіки.....	59
3.9. Модальні логіки	60
4. Логічні можливі світи	63
4.1. Можливі світи	63
4.2. Поняття модальності й види логік	64
4.3. Поняття істини, правди, правильності й достовірності.....	65
4.4. Поняття істинності й правдивості в можливих світах.....	71
4.4.1. Трактуювання істинності в традиційній логіці.....	71
4.4.2. Два аспекти істинності в традиційній логіці.....	72
4.4.3. Трактуювання істинності в багатозначних і ймовірнісній логіках.....	73
4.4.4. Парадокси при визначенні істинності	74
4.4.5. Трактуювання правдивості в модальних логіках	76
4.5. Мас-медійні повідомлення з позиції можливих світів	77
4.6. Застосування норм логіки в різних видах літератури.....	78
4.7. Завдання мас-медіа під час визначення істинності й правдивості повідомлень	79

5. Теоретичні засади традиційної двозначної логіки	81
5.1. Семіотичний характер логіки	81
5.2. Символьні мови логіки	83
5.2.1. Запис одиниць і операцій мовами символічних логік.....	83
5.2.2. Особливості перекладу з природної мови на символічні й навпаки	87
5.3. Аксиоми логіки	88
5.4. Закони логіки.....	92
5.4.1. Визначення та особливості законів логіки.....	92
5.4.2. Закон несуперечності	93
5.4.3. Закон тотожності.....	96
5.4.4. Закон вилученого третього	98
5.4.5. Закон достатньої підстави.....	100
5.4.6. Інші закони	101
5.5. Логічні операції.....	102
6. Поняття	103
6.1. Множина та її елементи	103
6.2. Імена й операція іменування.....	104
6.3. Ознаки об'єктів	104
6.4. Поняття та їх означення	105
6.5. Види понять	107
6.6. Відношення між поняттями	107
6.7. Обмеження й узагальнення понять	110
6.8. Будова і види означень	111
6.9. Правила визначення понять	114
6.10. Необхідність, джерела отримання і перевірка означень.....	116
6.11. Операція поділу понять	117
6.12. Правила поділу понять	119
6.13. Класифікування і систематизування об'єктів.....	120
7. Вислови.....	122
7.1. Загальна характеристика висловів	122
7.2. Прості твердження.....	123
7.2.1. Визначення, будова й види тверджень	123
7.2.2. Види екзистенційних тверджень	126
7.2.3. Види атрибутивних тверджень	126
7.2.4. Відношення між атрибутивними твердженнями	126
7.2.5. Розподіленість понять в атрибутивних твердженнях.....	128
7.2.6. Види реляційних тверджень.....	128
7.2.7. Види відношень у реляційних твердженнях	129
7.2.8. Заперечення твердження	133
7.2.9. Джерела перевірки істинності тверджень	133
7.3. Складні твердження.....	134
7.3.1. Визначення й види складних тверджень	134
7.3.2. Твердження зі сполучником І	135
7.3.3. Твердження зі сполучником АБО.....	136

7.3.4. Твердження зі сполучником ЯКЩО... ТО.....	136
7.3.5. Твердження зі сполучником ТОТОЖНО	137
7.3.6. Смысловий і несмысловий зв'язок між твердженнями ...	138
7.4. Запитання й відповіді	139
7.4.1. Запитання та їх будова.....	139
7.4.2. Види запитань.....	141
7.4.3. Види відповідей.....	142
8. Виводи.....	144
8.1. Поняття про вивід.....	144
8.2. Види виводів	146
8.3. Дедуктивні виводи.....	149
8.3.1. Виводи логіки висловлювань.....	149
8.3.2. Безпосередні виводи	155
8.3.3. Силогізми	157
8.3.4. Силогістичні виводи	160
8.3.5. Реляційні виводи	161
8.3.6. Розділово-категоричні виводи	163
8.3.7. Суто розділові виводи	164
8.3.8. Умовно-категоричні виводи.....	164
8.3.9. Суто умовні виводи.....	166
8.3.10. Умовно-розділові виводи	166
8.4. Недедуктивні виводи.....	168
8.4.1. Поняття про індуктивні виводи.....	168
8.4.2. Повна індукція.....	169
8.4.3. Неповна популярна індукція.....	170
8.4.4. Неповна наукова непричинова індукція	170
8.4.5. Неповна наукова причинова індукція.....	172
8.4.6. Традуктивні (аналогійні) виводи.....	174
8.5. Гіпотези	176
9. Теоретичні засади багатозначних і модальних логік.....	177
9.1. Співвідношення класичної та некласичних логік	177
9.2. Багатозначні логіки.....	179
9.2.1. Тризначні й чотиризначні логіки	179
9.2.2. Імовірнісна логіка	180
9.3. Модальні логіки	182
9.3.1. Поняття модальної логіки та її видів	182
9.3.2. Темпоральна логіка	184
9.3.3. Алетична логіка.....	186
9.3.4. Епістемічна логіка.....	188
9.3.5. Деонтична логіка.....	191
9.3.6. Аксиологічна логіка	194
9.3.7. Каузальна логіка.....	198
9.3.8. Логіка дії	199
9.3.9. Логіка змін	202
9.3.10. Логіка переваг.....	203
9.3.11. Інші модальні логіки.....	205
9.4. Сфери застосування багатозначних і модальних логік	206

10. Аргументація	207
10.1. Поняття аргументації.....	207
10.2. Будова аргументацій.....	211
10.3. Види аргументацій.....	212
10.4. Аргументи.....	214
10.4.1. Види аргументів.....	214
10.4.2. Пошук і добір аргументів.....	215
10.4.3. Емпіричні аргументи.....	216
10.4.4. Теоретичні аргументи.....	217
10.4.5. Контекстуальні аргументи.....	220
10.4.6. Ціннісні аргументи.....	221
10.4.7. Псевдоаргументи.....	225
10.4.8. Перевірка аргументів.....	226
10.5. Доказова аргументація.....	227
10.5.1. Пряме доведення.....	227
10.5.2. Непряме доведення.....	228
10.5.3. Спростування.....	230
10.6. Недоказова аргументація.....	235
10.6.1. Індуктивна аргументація.....	235
10.6.2. Традуктивна аргументація.....	236
10.6.3. Імовірнісна аргументація.....	236
10.6.4. Обґрунтування.....	237
10.7. Правила аргументування.....	239
10.8. Підвищення переконливості аргументацій.....	241
10.8.1. Розуміння аргументацій.....	241
10.8.2. Пояснення аргументацій.....	243
10.8.3. Інтерпретація аргументацій.....	244
10.9. Парадокси в аргументаціях.....	245
10.10. Критика.....	246
11. Еристика	249
11.1. Суперечка як різновид аргументації.....	249
11.2. Види суперечок.....	252
11.3. Правила ведення суперечок.....	254
11.4. Методи ведення суперечок.....	258
11.4.1. Коректні методи ведення суперечок.....	258
11.4.2. Некоректні методи ведення суперечок.....	259
11.5. Стратегія і тактика суперечки.....	261
11.6. Як не можна сперечатися.....	264
11.7. Особливості суперечки в мас-медіа.....	265
12. Логічні помилки	266
12.1. Види помилок.....	266
12.2. Помилки під час опрацювання понять.....	268
12.2.1. Труднощі визначення значень імен.....	268
12.2.2. Помилки в означеннях понять.....	270
12.2.3. Помилки під час операцій поділу та класифікування.....	271

12.3. Помилки у висловах	273
12.3.1. Помилки в твердженнях	273
12.3.2. Помилки в запитаннях і відповідях.....	274
12.4. Помилки при виведенні знань	275
12.4.1. Помилки у виводах логіки висловлювань	275
12.4.2. Помилки в безпосередніх дедуктивних виводах	276
12.4.3. Помилки в опосередкованих дедуктивних виводах.....	277
12.4.4. Помилки в недедуктивних виводах.....	279
12.5. Помилки при аргументуванні.....	280
12.5.1. Помилки в доказовій аргументації.....	280
12.5.2. Помилки в недоказовій аргументації.....	282
12.6. Помилки в текстах на основі багатозначних логік	283
12.7. Помилки в текстах на основі модальних логік.....	284
Післямова.....	286
Додатки.....	289
1. Вправа на виправлення логічних помилок	290
2. Алгоритм логічного аналізу текст	296
3. Вправа на з'ясування істинності тверджень	298
4. Вправа на виявлення видів і будови аргументації	301
5. Вправа на виявлення помилок.....	307
6. Тест (фрагмент).....	308
7. Запитання й завдання для підсумкового контролю	309
Глосарій.....	311
Література.....	330